

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

Схвалено Вченою радою
ВНЗ «Національна академія управління»
від «26» березня 2021 р., протокол № 2

Голова Вченої ради

С.А. Єрохін

Введено в дію наказом ректора
№15/1-ОД від 26.03.2021 р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування

**для вступу на навчання для здобуття ступеня бакалавр за спеціальністю
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»)**

*для осіб, які вступають на основі освітньо-кваліфікаційного рівня
молодший спеціаліст,
а також для осіб, які здобули раніше такий самий або вищий
ступінь(рівень) вищої освіти або здобувають його не менше одного
року і виконують у повному обсязі індивідуальний навчальний план*

Київ-2021

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

Антонова О.М.
(прізвище, ініціали)

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Кафедрою фінансів, обліку та
фундаментальних економічних дисциплін
протокол № 7
від «23» лютого 2021 року

Завідувач кафедри

Сугак Т.М.
(прізвище, ініціали)

Розробники:

д.е.н., Штулер І.Ю.

к.е.н., Антонова О.М.

к.е.н., Неговська Ю.М.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ.....	6
III. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	8
VI. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	12
V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	13

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета фахового вступного випробування – перевірка рівня знань вступників, їх системності, рівня володіння й оперування основними економічними категоріями і поняттями щодо сукупності фінансових відносин, які використовують розподіл і перерозподіл вартості валового внутрішнього продукту і національного доходу на макро- і мікро- рівнях, а також розуміння економічного змісту фінансово-господарської діяльності з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору вступників на навчання за освітнім ступенем бакалавр зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»).

Завдання фахового вступного випробування для вступників цієї спеціальності – виявити здатність вступників самостійно узагальнювати і критично оцінювати сучасні моделі фінансових відносин та особливості розподілу в них фінансових ресурсів.

Фахове вступне випробування для вступників на спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» (освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування») проводиться за білетами, які складаються з чотирьох теоретичних питань з дисципліни «Фінанси» відповідно до наведеної нижче програми

Форма проведення – письмова відповідь на питання екзаменаційного білету.

Тривалість підготовки – 120 хвилин.

Мінімальний конкурсний бал – 100 балів.

При підготовці відповіді на завдання необхідно дотримуватись принципів академічної доброчесності та етики академічних відносин.

Вимоги до підготовки вступника:

Повинен знати:

- основні наукові підходи та сучасні концепції розвитку фінансів;
- структуру ланок фінансової системи держави та основні взаємозв'язки між ними;
- організаційну структуру управління зовнішньою системою;
- фінансовий механізм держави та його складові;
- форми і види фінансових ресурсів, які є у розпорядженні суб'єктів фінансових відносин;
- роль фінансів у розвитку фінансових відносин;
- можливості використання фінансів для формування ефективної економічної політики держави.

Повинен вміти:

- порівнювати та аналізувати погляди різних течій і шкіл та вчених;
- об'єктивно оцінювати економічні процеси, які відбуваються в суспільстві;
- аналізувати тенденції розвитку фінансової системи держави, їх окремих ланок, визначати вплив та взаємозв'язок фінансової сфери та соціально-економічних процесів у національній економіці;
- розробляти й вирішувати актуальні питання теорії і практики здійснення фінансової аналітики держави;
- застосовувати знання з фінансової науки в практичній діяльності.

II. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Тема 1. СУТНІСТЬ ФІНАНСІВ, ЇХ ФУНКЦІЇ І РОЛЬ

Фінанси як економічна категорія. Суть фінансових відносин у формуванні системи розподілу ВВП. Характеристика суб'єктів і об'єктів фінансових відносин. Фінансові категорії і їх взаємозв'язок з іншими економічними категоріями. Призначення і роль фінансів. Об'єктивні передумови виникнення фінансів, їх специфічні ознаки і необхідність реалізації в умовах товарного виробництва. Основні завдання фінансів і вплив їх виконання на розвиток економіки її структурно-якісну трансформацію. Функції фінансів як характеристика їх сутності і призначення. Моделі фінансових відносин. Вплив моделей розподільних відносин на розвиток суспільного виробництва, приріст фінансових ресурсів, забезпеченість відтворювального процесу, структурну перебудову суспільного виробництва, гармонізацію інтересів суб'єктів економіки. Роль фінансових інструментів в активізації ринкових перетворень.

Тема 2. ФІНАНСОВА СИСТЕМА

Характеристика фінансової системи, структурна побудова її складових елементів, особливості централізованих і децентралізованих ланок фінансової системи Роль і призначення децентралізованих фінансів, характеристика фінансів комерційних організацій та фінансів населення. Управління фінансовою системою, функції і завдання органів фінансового управління, характеристика інфраструктури фінансової системи. Удосконалення системи управління фінансами, характеристика завдань економічного розвитку, розв'язання яких пов'язано з поліпшенням системи управління фінансами.

Тема 3. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА І ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ

Суть фінансової політики і її вплив на соціально-економічний розвиток держави. Характеристика типів і видів фінансової політики та інструментів їх реалізації. Основні складові фінансової політики. Основні завдання фінансової політики і методи їх розв'язання. Стратегія і тактика фінансової політики. Характеристика фінансової політики України на сучасному етапі розвитку. Фінансовий механізм, його складові елементи, їх призначення та необхідність удосконалення за умов реформування економічних відносин. Фінансове планування: сутність, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведений фінансовий план держави. Характеристика фінансових показників, фінансових нормативів, лімітів та резервів. Система управління фінансами.

Тема 4. ПОДАТКИ І ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ

Економічна необхідність і сутність податків, основні форми платежів до бюджету. Функції податків і їх роль у забезпеченні збалансованості фінансових потоків і створенні умов для розвитку економіки. Елементи оподаткування та класифікація податків. Прямі і непрямі податки, їх принципова відмінність і

роль у формуванні податкового навантаження на суб'єкти економіки. Податкова система України: структурна побудова і етапи становлення, основні вимоги до функціонування. Податки, регулюючі рух товарів: акцизний збір, мито. Порядок оподаткування, призначення, досвід застосування. Ресурсні платежі, економічне призначення, види платежів, визначення ставок і платників. Характеристика місцевих податків і зборів, їх роль у розвитку регіонів.

Тема 5. ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

Сутність фінансів підприємств, їх функції та основи організації. Характеристика грошових потоків на підприємстві і процесу формування фінансового результату. Фінансові ресурси підприємств, їх склад і класифікація, джерела утворення і напрями використання. Виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, її утворення і розподіл. Характеристика результату фінансової діяльності. Балансовий і чистий прибуток. Фактори формування прибутку: обсяги виробництва, ціна, собівартість. Сучасні тенденції зміни фінансової діяльності підприємств і причини цих змін. Розподіл прибутку. Фонди грошових коштів, що формуються за рахунок прибутку: фонд нагромадження, фонд споживання, резервний фонд. Оборотні кошти підприємств: економічна суть, джерела утворення, сфера застосування. Основні засоби виробництва, їх вартісна оцінка, порядок відтворення, економічне значення амортизаційних відрахувань.

Тема 6. ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ. БЮДЖЕТ І БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

Бюджет як економіко-правова категорія. Місце і значення бюджету в загальній системі фінансових відносин. Розподільча і контрольна функції бюджету. Роль бюджетного планування в діяльності держави. Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку України і можливості бюджету щодо їх вирішення. Характеристика прийнятого на поточний рік бюджету України. Бюджетна система, основи її побудови та організації. Характеристика бюджетної системи за структурною побудовою та призначенням її складових елементів. Міжбюджетні відносини. Розподіл доходів і витрат між ланками бюджетної системи. Поняття закріплених і регульованих доходів. Субсидії, субвенції, дотації, їх значення у збалансуванні бюджетів різних рівнів. Бюджетний процес.

Тема 7. ДОХОДИ І ВИДАТКИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ

Економічна сутність доходів і витрат бюджету, їх структура за напрями формування. Форми і методи залучення коштів у бюджет, характеристика джерел їх утворення. Класифікація бюджетних доходів і витрат. Роль державного бюджету у фінансовому забезпеченні економічного й соціального розвитку України. Характеристика доходної частини державного бюджету України за обсягом і структурою. Видатки державного бюджету. Основні напрями використання бюджетних коштів. Характеристика видаткової частини державного бюджету України, достатності передбачених в ній коштів

на розвиток соціальної сфери (культуру, науку, освіту, медицину), виробничі потреби, оборону і державне управління. Бюджетний дефіцит. Поняття і причини виникнення. Необхідність скорочення і можливі джерела покриття. Концепції побудови бюджетної політики.

Тема 8. МІСЦЕВІ ФІНАНСИ

Сутність місцевих фінансів, їх склад і роль в реалізації політики зміцнення економічної самостійності регіонів. Фінансові ресурси місцевого самоврядування: економічна база (природні ресурси, муніципальна власність, місцеве господарство) та канали поповнення (податкові надходження). Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Характеристика неподаткових надходжень у місцеві бюджети. Проблеми достатності доходів місцевих бюджетів і способи їх розв'язання. Витрати місцевих бюджетів, методи їх планування і соціально-економічна спрямованість. Характеристика структури витрат місцевих бюджетів. Джерела формування доходів місцевих бюджетів і напрями їх використання, значення у вирішенні завдань розвитку регіонів.

Тема 9. ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ ТА ДЕРЖАВНІ ЦІЛЬОВІ ФОНДИ

Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави і покритті бюджетного дефіциту. Відмінність державного кредиту від банківського. Форми і види державного кредиту. Внутрішній і зовнішній державний кредит, розвиток міжнародного і умовного державного кредиту. Форми внутрішнього державного кредиту. Класифікація державних внутрішніх позик. Обертання частки вкладів у державний кредит. Залучення коштів загальнодержавного. Форми зовнішнього державного кредиту. Державні зовнішні позики. Позики міжнародних фінансових органів. Міжурядові позики, банківські кредити держави, їх значення у фінансовій підтримці України. Державний борг, економічна сутність, причини виникнення і наслідки зростання. Капітальний і поточний державний борг, джерела його погашення.

Тема 10. ФІНАНСИ НАСЕЛЕННЯ

Сутність фінансів населення, характеристика суб'єктів відповідних фінансових відносин, перелік сімейних грошових фондів цільового призначення. Особливості реалізації фінансових відносин в сфері фінансів населення, характеристика важелів впливу держави на рівень доходів. Структура фінансових ресурсів населення, порядок їх утворення, співвідношення оплачуваних і неоплачуваних робіт в сім'ї. Характеристика доходної частини бюджету домогосподарств, номінальні і реальні доходи, мінімальний споживчий бюджет. Характеристика витратної частини бюджету домогосподарств, структура витрат, можливості утворення збережень.

Тема 11. СТРАХУВАННЯ І СТРАХОВИЙ РИНОК

Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Форми й методи страхового захисту. Система страхових фондів. Класифікація страхування за об'єктами та за ознакою ризику. Принципи обов'язкового й добровільного страхування. Страхування майна юридичних і фізичних осіб, його види й форми. Страхування кредитних і фінансових ризиків, економічна необхідність, значення й види. Умови страхування кредитних і фінансових ризиків. Особисте страхування, його суть і значення в забезпеченні соціального захисту громадян. Види особистого обов'язкового й добровільного страхування. Перестраховання. Необхідність перестраховання для забезпечення сталості страхових операцій. Доходи й витрати страховика. Страхові платежі як основне джерело доходів страховика. Витрати на виплату страхового відшкодування страхових сум, відрахування. Фінансові результати страхових операцій, їх рентабельність. Прибуток страхових організацій, його розподіл і використання. Страховий ринок. Поняття страхового ринку та його організаційна структура. Учасники страхового ринку. Організаційні форми існування страхових компаній.

ІІІ. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ фахового вступного випробування

Фінанси

1. Характеристика суб'єктів і об'єктів фінансових відносин.
2. Функції фінансів як характеристика їх сутності і призначення.
3. Характеристика фінансової системи, структурна побудова її складових елементів, особливості централізованих і децентралізованих ланок фінансової системи.
4. Суть фінансової політики і її вплив на соціально-економічний розвиток держави.
5. Характеристика типів і видів фінансової політики та інструментів їх реалізації.
6. Функції податків і їх роль у забезпеченні збалансованості фінансових потоків і створенні умов для розвитку економіки.
7. Податкова система України: структурна побудова і етапи становлення, основні вимоги до функціонування.
8. Фінансові ресурси підприємств, їх склад і класифікація, джерела утворення і напрями використання.
9. Виручка від реалізації продукції, робіт і послуг, її утворення і розподіл.
10. Характеристика результату фінансової діяльності.
11. Місце і значення бюджету в загальній системі фінансових відносин.
12. Характеристика бюджетної системи за структурною побудовою та призначенням її складових елементів.
13. Економічна сутність доходів і видатків бюджету, їх структура за напрями формування.
14. Форми і методи залучення коштів у бюджет, характеристика джерел їх утворення.
15. Роль державного бюджету у фінансовому забезпеченні економічного й соціального розвитку України.
16. Сутність місцевих фінансів, їх склад і роль в реалізації політики зміцнення економічної самостійності регіонів.
17. Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави і покритті бюджетного дефіциту.
18. Сутність фінансів населення, характеристика суб'єктів відповідних фінансових відносин, перелік сімейних грошових фондів цільового призначення.
19. Економічна необхідність і роль страхування в забезпеченні безперервності суспільного виробництва.
20. Перестраховування. Необхідність перестраховування для забезпечення сталості страхових операцій.

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Екзаменаційний білет № __

Дайте стисло відповідь на теоретичні питання:

1. Характеристика суб`єктів і об'єктів фінансових відносин.
2. Характеристика типів і видів фінансової політики та інструментів їх реалізації.
3. Характеристика результату фінансової діяльності.
4. Роль державного бюджету у фінансовому забезпеченні економічного й соціального розвитку України

VI. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Кожен екзаменаційний білет містить чотири теоретичні питання.

Відповідь на кожне теоретичне питання оцінюється від 0 до 50 балів. Тобто, разом результат потенційно складає максимально 200 балів. Приймальна комісія оцінює письмові відповіді вступника за наступними критеріями:

1. Теоретична частина

Кожне теоретичне питання оцінюється за 50-ти бальною шкалою за умови:

40-50 балів – вступник дав правильну і вичерпну відповідь на поставлене запитання, продемонстрував відмінні знання літературних джерел та понятійного апарату;

30-39 балів – вступник загалом відповів на поставлене запитання, але недостатньо глибоко висвітлив всі аспекти даного питання, допустив деякі неточності;

20-29 балів – вступник правильно визначив сутність питання, але розкрив його неповністю, помилився у використанні понятійного апарату та тому подібне;

10-19 балів – вступник надав невичерпну, частково помилкову відповідь;

1-9 балів – вступник частково та поверхнево розкрив окремі положення питання, допустив суттєві помилки.

0 балів – вступник взагалі нічого не відповів.

Максимальна кількість балів за екзаменаційний білет з чотирьох питань – 200 балів.

Високий рівень (180 – 200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: повною мірою засвоїв програмний матеріал, виявляє знання основної та додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання інших галузей знань, вдало наводить приклади.

Достатній рівень (150 – 179 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: демонструє достатньо високий рівень знань, при цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або незначні помилки, або присутня недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (120 – 149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається в матеріалі, проте відповідь неповна, неглибока, містить неточності, є помилки у формулюванні понять, відчуваються складнощі в застосуванні знань при наведенні прикладів.

Низький рівень (100 – 119 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається в матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні матеріалу, формулюванні понять, не може навести приклади.

Незадовільний рівень (до 99 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: не володіє переважною частиною програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять.

V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативні акти:

1. Бюджетний кодекс України № 2456-VI Кодекс від 08.07.2010 : / Верховна Рада України. – URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>
2. Господарський кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
3. Земельний кодекс. Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 25.10.2001 № 2768-III. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
4. Податковий кодекс. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
5. Закон України «Про страхування»: від 07.03.96 № 86/96-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр/>.
6. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 07.12.2000// Уряд. кур'єр. 2001. №8. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
7. Закон України «Про державне регулювання ринку капіталу та організованих товарних ринків» від 30.10.96 // 448/96-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Закон України «Про кредитні спілки» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 15, ст.101 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text>
9. Закон України «Про Національний банк України» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 29, ст.238. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>
10. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів): Постанова Кабінету Міністрів України №913 від 07.12.2016р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/913-2016->
11. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)" від 30.03.2020 р. № 540-IX (далі – Закон № 540).

Основна:

1. Варналій З.С. Фінансові інститути та їх значення у розвитку сучасного фінансового ринку України / З.С. Варналій // Економіка і регіон. Полтава: ПолтНТУ, 2016. № 4 (59). С.18-25. (Index Copernicus).
2. Варналій З.С., Живко З.Б., Білик Р.Р., Онищенко С.В., Живко М.О. Фінансова безпека: навч. посібник; за ред. З.С. Варналія. Львів: Ліга-Прес, 2018. 300 с.
3. Вплив глобальних фінансів на валютно-фінансову систему України: Монографія / [Богдан Т.П., Шаров О.М., Сльозко О.О. та ін.]; за ред. д-ра. екон.

наук Т.П. Богдан ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». Київ, 2017. 356 с.

4. Грушко В.І., Наконечна О.С., Чумаченко О.Г. Фінанси: Підручник. – К., 2019. 652 с.

5. Зайцева Л. О. Фінанси : навч.-метод. посіб. : [для студентів ВНЗ екон. спрямування, аспірантів, викладачів, науковців, фахівцівпрактиків] / Зайцева Людмила Олексіївна ; М-во освіти і науки України, ДЗ ”Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка”. Чернігів : ЧНТУ, 2019. 233 с.

6. Кремень О.І., Кремень В.М. Фінанси: підручник для ВНЗ/ О.І.Кремень, В.М.Кремень.- К.:Центр учбової літератури, 2018. – 416 с.

7. Національні фінанси: Підручник. К.: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. 660 с.

8. Оришин Т. М. Фінанси : навч. посіб. [для підгот. бакалаврів за спец. 072 ”Фінанси, банк. справа та страхування”] ; М-во освіти і науки України, Івано-Франк. нац. техн. ун-т нафти і газу. ІваноФранківськ : ІФНТУНГ, 2018. 322

9. Фінанси : навчальний посібник / О. В. Гаврильченко, О. П. Полтініна, О. Є. Найденко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 342 с

10. Фінанси: навчальний посібник / І.В. Журавльова, О.В. Гаврильченко, О.П. Полтініна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І.В. Журавльової. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

11. Фінанси: підручн. / О.Я. Стойко, Д.І. Дема; за ред. О.Я. Стойка. К.: Алерта, 2017. 406 с.

12. Фінансова система України: інтеграційні процеси та виклики сучасності: Монографія / [Л.П. Сідельникова, М.А. Коваленко, В.В. Булюк та ін.]; [за ред. Л.П. Сідельникової]. Херсон: ФОП Вишемирський В.С., 2017. 276 с.

13. Фінансовий менеджмент: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни// Колектив авторів/ Антонова О.М., Штань М.В., Неговська Ю.М., Сугак Т.М., Чередніченко Ю.В., Браславець О. Ю., Нам В.Г. – К.: – Національна академія управління, 2019. – 162 с.

14. Юхименко, П. І., Бойко, С. В., Голубка, С. М., Артимонова, І. В., Батажок, С. Г., Бухенська, М. С., ... & Якимюк, Ю. П. (2018). Фінанси: підручник.

15. Ярошевич Н.Б. Фінанси: Навчальний посібник / Н.Б. Ярошевич, І.Ю. Кондрат, М.В. Ливдар. Львів: Видавництво «Простір-М», 2018. 298 с.